

Omvärldsrapport 2021

Digitalisering, demografi och arbetsmarknadspolitik

© Arbetsförmedlingen
Författare: John Andersson, Henrik Björk, Jacob Grönlund, Marcus Löwing & Sofia Törneke
Datum: 2021-03-29
Diarienummer: Af-2020/0051 1254
Arbetsförmedlingen Analys 2021:4

Innehåll

1	Sammanfattande inledning.....	5
1.1	Arbetsmarknaden kraftigt försvagad i spåren av pandemin	5
1.2	Pandemin påskyndar strukturomvandling och behovet av kompetensutveckling.....	5
1.3	Demografin påverkar förutsättningarna för kompetensförsörjningen.....	6
1.4	Arbetsmarknadspolitiken domineras av krisåtgärder	6
2	Utsikter och utmaningar på arbetsmarknaden.....	8
2.1	Allvarligt läge på svensk arbetsmarknad	8
2.1.1	Färre sysselsatta i spåren av pandemin	8
2.2	Tydlig ökning av antalet arbetslösa under pandemin.....	9
2.2.1	Fler får en svårare situation när konkurrensen om jobben ökar	9
2.2.2	Efterfrågan på arbetskraft bedöms bli fortsatt stark inom vissa branscher och yrken.....	10
2.2.3	Överhängande risk för ökad obalans på arbetsmarknaden	10
2.2.4	Över 100 000 riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet	10
2.3	Rekommendationer	11
3	Demografin innebär stora utmaningar	12
3.1	Åldrande befolkning sätter press på välfärden	12
3.2	Outnyttjad potential i flera grupper.....	13
3.2.1	Störst potential bland utrikes födda	13
3.2.2	De som vill och kan arbeta längre upp i åldrarna behöver tas tillvara på i högre utsträckning	14
3.2.3	Sysselsättning bland ungdomar och teknikutveckling kan även bidra	14
3.3	Flyttströmmar från land till stad	15
3.4	Demografin medför hög efterfrågan på arbetskraft.....	16
3.5	Rekommendationer	17
4	Arbetsmarknad och digitalisering	19
4.1	Automatisering och arbetsmarknadspolarisering	19
4.2	Efterfrågan på tekniska kompetenser växer	20
4.3	Automatiseringen accelererar genom pandemin.....	21
4.4	Gig-ekonomin växer under pandemin.....	22
4.5	Rekommendationer	22
5	Arbetsmarknadspolitik.....	24
5.1	Regeringens höstbudget för 2021 dominerades helt av pandemiåtgärder	24
5.2	Förberedelserna för reformeringen av Arbetsförmedlingen fortsätter	25
5.3	Utredning och partsförhandlingar om förändring i lagen om anställningsskydd	26

5.4	Svensk kritik mot EU-kommissionens förslag på bindande direktiv om minimilöner	27
5.5	Rekommendationer	28
6	Avslutande kommentarer	29
7	Källor	30

1 Sammanfattande inledning

Arbetsförmedlingens omvärldsrappport är en årligt återkommande rapport som belyser händelser och utmaningar som har påverkan på både myndighetens verksamhet och arbetsmarknaden i stort. Rapporten syftar till att ringa in områden som myndigheten bör bevaka och ha beredskap för med ett särskilt fokus på demografi, digitalisering samt arbetsmarknadspolitiska utmaningar.

1.1 Arbetsmarknaden kraftigt försvagad i spåren av pandemin

Coronabrottet har inneburit en stor chock för hela världsekonomin. Innan pandemin befann sig svensk ekonomi i en avmattningsfas och arbetslösheten hade successivt börjat öka under andra halvåret 2019. Efter pandemins utbrott uppmättes historiskt höga varseltal och ett kraftigt ökat antal inskrivna arbetslösa. Under helåret 2020 noterades det högsta antalet inskrivna arbetslösa sedan 1997.

Läget på svensk arbetsmarknad är fortfarande allvarligt och svensk ekonomi påverkas även framöver till stor del av utvecklingen i omvärlden. När den ekonomiska aktiviteten stärks kommer i första hand anställda som beviljats korttidsarbete att gå upp i arbetstid under inledningskedet. Det innebär att jobbtillväxten under det närmsta året hålls tillbaka.

Det är tydligt att många inskrivna arbetslösa kommer ha ett svårt arbetsmarknadsläge även på sikt när efterfrågan ökar. Unga och utrikes födda är överrepresenterade både i de branscher och bland dem med tillfälliga anställningar som drabbats hårdast av krisen. Arbetsmarknadsläget försvåras även för långtidsarbetslösa genom ökad konkurrens om jobben vilket riskerar att förlänga arbetslöshetstiderna ytterligare.

1.2 Pandemin påskyndar strukturomvandling och behovet av kompetensutveckling

Pandemin har även påskyndat strukturomvandlingen på arbetsmarknaden. Utvecklingen inom både branscher och yrken drivs till stor del av digitalisering och automatisering, vilket ställer nya och förändrade krav på arbetskraftens kompetenser. De kommande tio åren väntas efterfrågan på tekniska kompetenser att öka och det är primärt grundläggande digitala kunskaper i det dagliga arbete som bedöms bli mer eftertraktade. Således kommer arbetskraften behöva kompetensutveckla sig för att möta de nya kraven på arbetsmarknaden. Förutsatt en god kompetensförsörjning och samhällsutveckling (ökade inkomster, investeringar med mera) beräknas sysselsättningen öka till 2030.

1.3 Demografin påverkar förutsättningarna för kompetensförsörjningen

Fram till år 2030 fortsätter den demografiska utvecklingen mot en ökad andel äldre i befolkningen. Befolkningen i yrkesaktiv ålder, 16–64 år, väntas öka marginellt jämfört med de över 65 år. Det medför ökade svårigheter med kompetensförsörjningen inom flera bristyrken, inte minst inom vård och omsorg där behovet av arbetskraft väntas öka kraftigt de närmsta åren. Det medför också en ökad belastning på välfärden när färre personer ska försörja fler. Den pågående urbaniseringen gör att kommuner drabbas i väldigt olika utsträckning där andelen äldre väntas öka mest i landsbygdskommuner.

Enligt Arbetsförmedlingens beräkningar måste antalet sysselsatta öka med ungefär 350 000 personer till år 2030 för att försörjningsbördan inte ska öka. Att varaktigt öka sysselsättningsgraden i hela befolkningen är en lösning. Dock har flera grupper outnyttjad potential där utrikes födda är de som har störst möjlighet att bidra till ökad sysselsättning. Befolkningsökningen till 2030 i yrkesaktiv ålder väntas enligt SCB nästan helt och hållet drivas av utrikes födda, vars sysselsättningsgrad¹ dessutom är lägre än för inrikes födda. Ytterligare ett sätt att minska försörjningsbördan är om äldre arbetar längre upp i åldrarna. Höjd sysselsättningsgrad bland unga är ännu ett sätt. Tidigarelagd utbildning samt nedkortad tid till examen skulle kunna bidra till det. Även teknisk utveckling skulle kunna bidra till en utveckling där produktiviteten ökar och således avlastar välfärden.

Det är av stor vikt att Arbetsförmedlingen underlättar och röjer hinder på arbetsmarknaden för dessa grupper. Dock kan inte Arbetsförmedlingen lösa alla problem på egen hand. Ofta handlar åtgärderna om vägledning till reguljär utbildning för att höja arbetskraftens formella kompetens, inte minst efter den påskyndande strukturomvandlingen på arbetsmarknaden till följd av pandemin. Myndigheter, arbetsmarknadens parter samt kommuner har ett stort ansvar för att möjliggöra utbildning och förbättra arbetsmarknaden för dessa grupper. Arbetsförmedlingen, liksom övriga aktörer på arbetsmarknaden, måste dessutom verka för en arbetsmarknad fri från diskriminering.

1.4 Arbetsmarknadspolitiken domineras av krisåtgärder

För att möta den stigande arbetslösheten och andra samhällsutmaningar som följer av pandemin presenterades i september 2020 en höstbudget som regeringen själv beskrev som historisk. Budgeten innehöll reformer på totalt över 100 miljarder med en expansiv arbetsmarknadspolitik för 2021. Arbetsförmedlingen får ökade anslag för 2021 men dessa är temporära. Av budgetpropositionen framgår att regeringen avser att återkomma om Arbetsförmedlingens långsiktiga anslagsnivå med anledning av reformeringen av myndigheten. Att reformeringen pågår samtidigt som Arbetsförmedlingen ska hantera effekterna på arbetsmarknaden till följd av pandemin ställer mycket höga krav på myndigheten. Tydlig styrning och fortsatt

¹ Avser åldern 15–74 år genom hela rapporten om inget annat anges

fokus på att utvärdera effekterna av de nya matchningstjänsterna krävs för att reformen ska kunna genomföras på ett bra sätt.

En annan process som präglat arbetsmarknadspolitiken under året har varit utredningen och förhandlingarna om förändringar i lagen om anställningsskydd där en större del av arbetsmarknadens parter nu nått en överenskommelse². Från EU-håll går kommissionen fram med ett förslag på ett nytt direktiv som ställer krav på minimilöner i medlemsländerna. Det finns en oro från såväl den svenska regeringen som arbetsmarknadens parter att förslaget hotar den svenska modellen. Utvecklingen i LAS-frågan såväl som det nya EU-direktivet har potential att få stor påverkan på svensk arbetsmarknad framöver. Arbetsförmedlingen bör därför fortsätta att bevaka utvecklingen i dessa frågor.

² <https://www.ptk.se/SysSiteAssets/om-ptk/nyheter/overenskommelse-ptk-sn.pdf>

2 Utsikter och utmaningar på arbetsmarknaden

2.1 Allvarligt läge på svensk arbetsmarknad

Den pågående pandemin är en ny typ av kris som tidigare inte upplevts i modern tid. Pandemiutbrottet medförde på kort tid en kombinerad efterfråge- och utbudsschock på världsmarknaden och en kraftigt minskad global handel. Innan pandemin hade aktiviteten i svensk ekonomi gradvis börjat mattas av och arbetslösheten var sakta på väg uppåt. Arbetslösheten har därefter ökat kraftigt med ett snabbt förlopp och var 2020 på den högsta nivån sedan 1997.

Inledningsvis slog krisen direkt mot den privata tjänstesektorn till följd av de omfattande nationella restriktioner som vidtagits i syfte att minska smittspridningen. Även industrin drabbades på ett tydligt sätt under våren i samband med en vikande efterfrågan och störningar i produktionskedjorna. Pandemins effekter på arbetsmarknaden som helhet blev tydliga genom att närmare 70 000 personer varslades om uppsägning under mars och april, vilket är det högsta antalet varslade som någonsin har uppmätts under en så kort period. Samtidigt har kraftfulla åtgärder vidtagits i form av stöd till korttidsarbete, omställningsstöd och ökade möjligheter till utbildning för att dämpa effekterna av pandemin i ekonomin och på arbetsmarknaden. Dessa stöd har sannolikt hållit tillbaka arbetslösheten från att öka ytterligare.

Under sommaren 2020 minskade smittspridningen och restriktioner lättades i både Sverige och omvärlden. Inom både industrin och den privata tjänstesektorn kunde ljusglimtar skimras. Under hösten började dock smittspridningen att öka på många håll och så även i Sverige med striktare restriktioner som följde. Restriktionerna tyngde än en gång ner kontaktnära delar av den privata tjänstesektorn.

2.1.1 Färre sysselsatta i spåren av pandemin

Under helåret 2020 minskade antalet sysselsatta vilket återspeglar pandemins kraftigt negativa effekter på arbetsmarknaden i stort. I rapporten Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2020 beräknas antalet sysselsatta att minska något även under 2021 för att sedan öka något under 2022. I det inledande skedet av en mer tydlig återhämtning kommer först anställda som beviljats korttidsarbete att gå upp i arbetstid. Det är först senare i återhämtningsfasen som företagen nyrekryterar personal.³ Det finns även en risk att pandemin för med sig att vissa arbetslösa efter en viss tid inte längre aktivt söker arbete och därmed faller ur arbetskraften. I de fall dessa inte påbörjar studier kan detta leda till ett långvarigt utanförskap vilket i alla avseenden bör motverkas genom motiverande och vägledande insatser av olika slag

³ Arbetsförmedlingen (2020a),

2.2 Tydlig ökning av antalet arbetslösa under pandemin

Antalet arbetslösa har ökat kraftigt på grund av pandemin. I slutet av februari uppgick antalet inskrivna arbetslösa till drygt 454 000 personer, vilket är en ökning med närmare 78 000 personer jämfört med samma månad året innan.

Arbetslösheten bedöms dock minska i takt med att restriktionerna kan lättas och aktiviteten i ekonomin gradvis fortsätter att stärkas. Återhämtningen kommer dock att ta tid och effekterna av pandemin kommer att ha en fortsatt negativ inverkan på arbetsmarknaden även under år 2022. Därefter bedöms arbetslösheten fortsätta minska succesiv fram till 2024 i takt med att ekonomin och arbetsmarknaden stärks ytterligare.

Tabell 1. Arbetsmarknad, bedömningar för 2021-2022 ⁴

	Procentuell förändring/procent/tusental			
	Utfall		Bedömning ⁵	
	2019	2020	2021	2022
Befolkning (15-74 år)	0,7	0,4	0,4	0,4
Arbetskraft (15-74 år)	1,2	0,3	0,5	0,6
Sysselsatta (15-74 år)	0,7	-1,3	-0,5	1,3
Arbetslöshet (15-74 år)	6,8	8,3	9,4	8,7
Relativa arbetskraftstal (15-74 år)	73,3	73,3	73,3	73,4
Sysselsättningsgrad (15-74 år)	68,3	67,2	66,4	67,0
<hr/>				
Antal inskrivna arbetslösa (16-64 år) ⁶	349	437	476	447

Källa: SCB och Arbetsförmedlingen

2.2.1 Fler får en svårare situation när konkurrensen om jobben ökar

De som främst blev arbetslösa när efterfrågan på arbetskraft minskade under krisens inledande skede var personer med tillfälliga anställningar och nya personer på arbetsmarknaden, vilket framför allt är unga och utrikes födda. Situationen har försvårats ytterligare för dessa personer då krisen har drabbat privata tjänster som hotell, restauranger och handel där tillfälliga anställningar är vanliga och där det finns många ingångsjobb. Unga och utrikes födda är överrepresenterade både i dessa branscher och bland dem med tillfälliga anställningar. Pandemin riskerar därmed att försvåra och försena ungas etablering på arbetsmarknaden.

Att det nu finns ett stort antal inskrivna arbetslösa innebär större konkurrens om jobben. Situationen har därför blivit svårare för nya personer på arbetsmarknaden, men även för personer som var arbetslösa redan innan krisen. Trots ett fortsatt svårt läge på arbetsmarknaden under hösten 2020 gick fler arbetslösa till arbete och utbildning jämfört med samma period året innan. Det är dock tydligt att de som får

⁴ Arbetskraftsundersökningarna (AKU) omfattas från och med 2021 av en ny ramlag som grundar sig i en EU-förordning. Förändringen kan ha medfört tidsseriebrott varför direkta jämförelser med tidigare år bör undvikas vad gäller utfallsdata.

⁵ Tabellen är hämtat från rapporten Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2020. Vid tidpunkten för bedömningen (december 2020) saknades helårsdata för 2020. Arbetslösheten har därefter inte ökat på det sätt som förutspåts och utvecklingen framöver är fortsatt mycket svårbedömd.

⁶ Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik.

jobb i huvudsak är personer som varit arbetslösa under kortare tider och som nästan uteslutande har minst en gymnasieutbildning. En fullföljd gymnasieutbildning är den enskilt viktigaste faktorn för att varaktigt etablera sig på arbetsmarknaden. En gymnasieutbildning är dessutom en förutsättning för högre utbildning.

2.2.2 Efterfrågan på arbetskraft bedöms bli fortsatt stark inom vissa branscher och yrken

Pandemin har slagit väldigt olika mot olika delar av arbetsmarknaden där den privata tjänstenäringen drabbats hårdast. På andra delar av arbetsmarknaden har påverkan inte varit lika stor och i vissa sektorer har behovet av arbetskraft snarare ökat där vård och omsorg är det tydligaste exemplet. Enligt Arbetsförmedlingens långsiktiga yrkesprognos⁷ kommer det att råda en fortsatt brist på arbetskraft på fem års sikt inom de allra flesta yrken inom vård och omsorg. Andra yrken där möjligheterna till arbete bedöms bli fortsatt goda på fem års sikt är läraryrken samt civilingenjörsyrken, yrken inom IT-branschen och hantverksyrken – som t.ex. VVS-montörer och snickare. För unga som står inför ett studie- och yrkesval och för de som överväger att omskola sig finns det alltså fortsatt goda möjligheter på vissa delar av arbetsmarknaden.

2.2.3 Överhängande risk för ökad obalans på arbetsmarknaden

Krisen har bidragit till att strukturomvandlingen på arbetsmarknaden har påskyndats. Digitalisering och automatisering är faktorer som därmed fortsätter att påverka utvecklingen för både branscher och yrken, vilket ställer nya och förändrade krav på arbetskraftens kompetenser. Strukturomvandlingen riskerar att öka obalansen på arbetsmarknaden ytterligare då fler personer saknar de kompetenser som arbetsgivarna efterfrågar. Samtidigt riskerar de som redan var arbetslösa innan krisen att få det ännu svårare när kompetenskraven ökar, framför allt för arbetslösa med kort utbildning.

Redan före krisen fanns det många inskrivna arbetslösa som inte fått arbete trots flera år med stark efterfrågan på arbetskraft. Det förklaras till stor del av skillnaden mellan vad arbetsgivarna efterfrågar och de arbetslösas kompetenser. Samtidigt finns inslag av diskriminering av utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden. Detta framgår exempelvis av en nyligen publicerad studie från IFAU som visar på skillnader i återkoppling från arbetsgivare i samband med rekrytering vilka inte kan förklaras av motsvarande skillnader i arbetslivserfarenhet.

2.2.4 Över 100 000 riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet

Redan under hösten 2019 ökade antalet inskrivna arbetslösa som varit utan arbete i mer än 12 månader till följd av en dämpad jobbtillväxt, färre subventionerade anställningar och en ökad strukturomvandling på arbetsmarknaden. Pandemin har förstärkt utvecklingen och det finns en överhängande risk att antalet långtidsarbetslösa⁸, som redan är på rekordhög nivåer, fortsätter att öka framöver. Inte minst mot bakgrunden att över 100 000 inskrivna arbetslösa varit utan arbete i

⁷ Prognosen gjordes i februari 2020.

⁸ Inskrivna arbetslösa som varit utan arbete i mer än tolv månader.

sex till tolv månader i slutet av januari 2021. Det blir därför viktigt med insatser i ett tidigt skede av arbetslösheten för att undvika att fler hamnar i långtidsarbetslöshet.

Många av de nya arbetslösa som skrivit in sig på Arbetsförmedlingen under det senaste året har minst gymnasial utbildning, färsk arbetslivserfarenhet och därmed en starkare ställning på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsläget försvåras därför för långtidsarbetslösa genom ökad konkurrens om jobben. Längre tider av arbetslöshet i sig försvårar möjligheterna att komma ut på arbetsmarknaden.

2.3 Rekommendationer

Arbetsmarknadsläget har försämrats kraftigt för många arbetslösa på kort tid och det råder fortfarande en stor ovisshet kring pandemins fortsatta förlopp. Antalet nyinskrivna arbetslösa steg kraftigt under våren 2020 vilket har ökat trycket på myndigheten samt förändrat sökandesammansättning jämfört mot tidigare. Det ställer krav på en variation av individanpassade lösningar där olika typer av matchning- och självservice-tjänster även fortsättningsvis utgör ett viktigt verktyg för personer som står relativt nära arbetsmarknaden. Med ökade volymer av inskrivna arbetslösa är det även viktigt att löpande utvärdera och utveckla dessa tjänster för att kunna erbjuda ett så optimerat stöd som möjligt.

För de personer som redan innan pandemin var arbetslösa har läget försämrats ytterligare. En relativt stor andel av de som varit arbetslösa under längre tid saknar en gymnasial utbildning vilket i regel är ett grundkrav på arbetsmarknaden. Utbildningsinsatser i form av reguljär utbildning⁹ och arbetsmarknadsutbildning kommer därför att spela en avgörande roll för många framöver. Dels för att underlätta övergången till arbete, dels för att skapa möjligheter för vidareutbildning. Arbetsförmedlingen har här en viktig roll i att vägleda och anvisa till utbildning. Sedan pandemiutbrottet har möjligheterna till insatser såsom praktikplatser och subventionerade anställningar varit tydligt begränsade inom flertalet sektorer på arbetsmarknaden. Dessa verktyg kommer dock återigen spela en mycket viktig roll på sikt när samhället återgår till ett mer normalt läge och när en storskalig vaccinering av befolkningen har kunnat genomföras.

Sammantaget är det viktigt att Arbetsförmedlingen följer den fortsatta utvecklingen noga för att kunna erbjuda så effektiva insatser och god rådgivning som möjligt givet den rådande situation. För arbetslösa som har en svagare ställning på arbetsmarknaden är det viktigt med tidiga och individuellt anpassade insatser för att motverka risken att hamna i långtidsarbetslöshet.

⁹ Folkhögskola, Komvux, Yrkehögskolan samt Universitet och högskola.

3 Demografin innebär stora utmaningar

3.1 Åldrande befolkning sätter press på välfärden

Sverige står inför en stor demografisk utmaning med en åldrande befolkning. I SCB:s senaste framskrivning av befolkningen väntas befolkningen öka med 7 procent till 2030.¹⁰ Samtidigt väntas befolkningen i den mest arbetsföra åldern, 20–64 år, öka med endast 5 procent. Den äldre delen av befolkningen ökar kraftigt vilket medför att den ökar som andel av befolkningen. Befolkningen över 65 år väntas under samma period öka med 15 procent och tydligast är trenden för de allra äldsta. Allt annat lika medför det en press på välfärdssystemet, både genom att färre förvärvsarbetande behöver försörja fler men också för att behovet av vård och omsorg ökar.

Tabell 2. Befolkningsutveckling i olika ålderskategorier 2020–2030

Ålder	2020	2030	(%)
0–19 år	2 414 000	2 535 000	5
16–64 år	6 335 000	6 680 000	5
20–64 år	5 877 000	6 151 000	5
65+ år	2 088 000	2 409 000	15
75+ år	1 001 000	1 282 000	28
85+ år	263 000	402 000	53
Totalt	10 379 000	11 095 000	7

Källa: SCB

Ett sätt att mäta förändrad belastning på välfärden är att följa utvecklingen av försörjningsbördan. Den definieras som totalbefolkningen dividerat med antal förvärvsarbetande i åldern 16–74 år.¹¹ För att försörjningsbördan inte ska öka behöver de förvärvsarbetande öka i åtminstone samma takt som hela befolkningen. Med utgångspunkt från SCB:s befolkningsframskrivningar bedömer Arbetsförmedlingen att antalet förvärvsarbetande behöver öka med runt 350 000 personer för att hålla försörjningsbördan konstant till år 2030. Det kan ställas i relation till att befolkningsökningen i den mest arbetsföra ålder, 20–64 år, väntas öka med endast 274 000 personer under samma period. Sysselsättningsgraden måste således öka för att försörjningsbördan inte ska öka. Därtill skulle ökad produktivitet kunna bidra till att färre förvärvsarbetande kan försörja samma antal personer och därmed bidra till att belastningen på välfärden inte ökar så mycket trots en ökad försörjningsbörda.

¹⁰ Vid tidpunkten för framskrivningen (april 2020) saknades följaktligen utfall för 2020. Uppgifterna i tabellen ovan är uppdaterade med utfallssiffror för 2020.

¹¹ SCB (2019)

3.2 Outnyttjad potential i flera grupper

En möjlig lösning för att hindra ökad försörjningsbörda är att befolkningen i högre utsträckning är sysselsatta längre upp i åldrarna. Dock leder ökad sysselsättningsgrad oavsett grupp till minskad försörjningsbörda och flera grupper i befolkningen har outnyttjad potential. Sysselsättningsgraden är lägre bland utrikes födda än inrikes födda och det gäller särskilt kvinnor. Även i den totala befolkningen har kvinnor något lägre sysselsättningsgrad än män, men den förklaras till stor del av den låga sysselsättningsgraden bland utrikes födda kvinnor. Ungdomar, exempelvis i åldern 15–24 år, har också lägre sysselsättningsgrad än den resterande befolkningen i arbetsför ålder vilket till stor del förklaras av att många av dem studerar.

3.2.1 Störst potential bland utrikes födda

Utrikes födda utgör idag runt 25 procent av befolkningen i yrkesaktiv ålder, 16–64 år. År 2020 var sysselsättningsgraden¹² för utrikes födda män 64,9 procent och 54,4 procent för utrikes födda kvinnor. Det kan jämföras sysselsättningsgraden för inrikes födda män och kvinnor som var 71,2 procent respektive 67,7 procent. Under de senaste åren har den inrikes födda befolkningen i yrkesaktiv ålder minskat kontinuerligt. Den befolkningstillväxt som ändå har skett i yrkesaktiva åldrar har helt bestått av utrikes födda. I SCB:s senaste befolkningsframskrivning ökar visserligen den inrikes födda befolkningen i yrkesaktiv ålder något fram till 2030, men befolkningsutvecklingen i yrkesaktiv ålder kommer fortsatt att starkt drivas av utrikes födda. Det gäller såväl i absoluta tal, men framförallt i relativa tal. I februari 2021 uppgick antalet inskrivna arbetslösa som är utrikes födda till 244 000 personer vilket motsvarar 54 procent av det totala antalet inskrivna. Det tar tid att etablera sig på svensk arbetsmarknad för utrikes födda eftersom de behöver lära sig nytt språk, ny kultur och saknar oftast nätverk som underlättar etablering. Flera studier påvisar även att det finns inslag av diskriminering av utrikes födda på arbetsmarknaden¹³ vilket försvårar deras etablering ytterligare.

Före pandemin fanns det en trend med minskad skillnad i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda män. Under perioden 2006–2019 minskade den med 4,5 procentenheter. Under samma period kvarstod dock skillnaden mellan utrikes och inrikes födda kvinnor eftersom sysselsättningsgraden ökade lika mycket för båda grupperna. Under pandemin har utrikes födda drabbats hårt med ett större fall i sysselsättningsgrad än inrikes födda. Därför ökade skillnaderna i sysselsättningsgrad år 2020 mellan utrikes och inrikes födda för såväl kvinnor som män.

Arbetsförmedlingens bedömning av den långsiktiga trenden är dock att i takt med ökad vistelsetid i Sverige kommer skillnaderna mellan utrikes och inrikes födda att minska över tid, om än i långsam takt.

Ett exempel på en lyckad insats som ökade möjligheterna på arbetsmarknaden hos utrikes födda är *Välkommen till Framtiden*. Det var ett samarbete mellan Arbetsförmedlingen, Göteborgs stad och stadens största kommunala fastighetsförvaltare. Insatsen bestod av sedvanliga åtgärder som språkundervisning,

¹² Avser åldern 15–74 år genom hela rapporten om inget annat anges

¹³ Se bl.a. Dancygier och Vernby (2018) och Adermon och Hensvik (2020)

arbetspraktik med handledare och matchning till arbetsplats, men programmet var mer komprimerat. Den ledde till anställning i dubbelt så hög omfattning jämfört med de som inte deltog. Dessutom var kostnaden för insatsen jämförelsevis låg.¹⁴

3.2.2 De som vill och kan arbeta längre upp i åldrarna behöver tas tillvara på i högre utsträckning

En möjlighet att minska den framtida försörjningsbördan är att sysselsättningen ökar längre upp i åldrarna. Delegationen för senior arbetskraft konstaterar i sitt slutbetänkande till regeringen att sysselsättningsgraden inte har utvecklats i paritet med den förbättrade hälsan hos de äldre. Utvecklingen mot fler äldre i arbetslivet går för långsamt för att finansiera välfärden och att möta kompetensbristen inom många branscher menar delegationen. Trots det är deras huvudsakliga slutsats att det finns goda förutsättningar för att arbetslivet ska kunna förlängas för fler.¹⁵

Arbetsförmedlingen menar att påfyllnad med kompetens underifrån är av än större betydelse för att motverka kompetensbristen inom många yrken, men det är viktigt att jobba med frågan från alla håll. Delegationen framhåller tre villkor för ett längre arbetsliv, att äldre kan, vill och får arbeta längre. I stor utsträckning handlar äldres sysselsättningsgrad om avvägningen mellan arbete och fritid. Ekonomiska incitament, personens hälsa och arbetsmiljön spelar då stor roll. Idag slutar många arbeta trots att de både är fullt arbetsföra och dessutom vill arbeta längre. En bidragande orsak är bl.a. att det fortsatt finns en stark norm och knuffar, s.k. nudges, mot att gå i pension vid 65 års ålder. För många är det dessutom svårt att förstå hur avvägningen mellan arbete och pension påverkar storleken på pensionen. Inte heller är de skattemässiga fördelarna av att arbeta efter 65 års ålder väl kända för en bred allmänhet. På svensk arbetsmarknad finns det även hög grad av förutfattade meningar om äldre i arbetslivet vilket kan leda till åldersdiskriminering eller andra omständigheter som påverkar de äldres benägenhet till sysselsättning.¹⁶

Dock är sysselsättningsgraden i Sverige bland de högsta i Europa i åldersgrupperna 55–64 år och 65–74 år. Sysselsättningsgraden i åldern 65–74 år har även visat en stabilt stigande trend under många år. Den har stigit från 10,1 procent 2006 till 18,6 procent 2020. Trenden verkar vara inte heller känslig för konjunkturedgångar. Sysselsättningsgraden fortsatte att öka i denna grupp både i samband med finanskrisen 2008 och mellan 2019 och 2020.

3.2.3 Sysselsättning bland ungdomar och teknikutveckling kan även bidra

Även ökad sysselsättning bland ungdomar minskar försörjningsbördan. Utöver Arbetsförmedlingens insatser för att minska ungdomsarbetslösheten kan det även handla om att tidigarelägga ungdomars etablering på arbetsmarknaden. Större inslag av praktik eller lärlingsarbete under en persons utbildning skulle kunna bidra till detta. För eftergymnasiala utbildningar skulle tidigarelagda studier samt en kortare tid till examen kunna öka sysselsättningen bland unga.

¹⁴ [Arbetsförmedlingen \(2020b\)](#)

¹⁵ ¹⁵ SOU 2020:69

¹⁶ Ibid

Förutom sysselsättningsökning kan även teknisk utveckling leda till ökad produktivitet som i sin tur minskar belastningen på välfärden eftersom samma antal personer kan åstadkomma mer. Pandemin har på kort tid tvingat fram nya mer effektiva arbetssätt med hjälp av digital teknik, vilket har påskyndat strukturuomvandlingen på arbetsmarknaden. Det kan sannolikt leda till ökad produktivitet, men samtidigt medför ökad digitalisering högre krav på digital kompetens från arbetsgivarna. Vikten av utbildning och kompetensutveckling fortsätter därmed att öka.

3.3 Flyttströmmar från land till stad

En urbanisering har pågått länge i Sverige där många, framförallt inrikes födda, har flyttat till landets tre storstadsregioner. Under perioden 2007–2018 ökade befolkningen i yrkesaktiv ålder, 16–64 år, med 14 procent i storstadsregionerna jämfört med 1 procent i övriga riket. Även uppkomsten av nya arbetstillfällen har varit koncentrerad till storstadsregionerna. Under samma period kan tre fjärdedelar av sysselsättningstillväxten i riket hänföras till storstadsregionerna. Dock har även antalet arbetslösa ökat i mycket högre takt i både Stockholms- och Malmöregionen än i övriga riket, vilket har medfört kraftigare ökning av den relativa arbetslösheten i dessa två regioner jämfört med resten av landet under perioden. Inflyttningen har i dessa fall inte matchat den regionala efterfrågan på arbetskraft.¹⁷ Noterbart är samtidigt att flyttnettot under perioden 2018–2020 har varit negativt för både Stockholms län och Västra Götalands län, medan Malmöregionen haft ett positivt flyttnetto till följd av en fortsatt stor inflyttning.

Flyttströmmarna inom landet gör att kommuner påverkas i olika grad av den förändrade demografin. SCB har i sina befolkningsprognoser undersökt befolkningsutvecklingen till år 2040 i tre ålderskategorier, 0–19 år, 20–79 år och 80 år och äldre. De undre och övre ålderskategorierna antas belasta en kommuns ekonomi medan 20–79 år antas förbättra ekonomin. Befolkningsutvecklingen undersöks i tre av SKR definierade kommuntyper, större städer, pendlingskommuner nära storstadsområden och landsbygdskommuner. Befolkningen i de två förstnämnda kommuntyperna väntas öka i samtliga av de tre åldersgrupperna, men relativt sett mest inom den äldsta kategorin. I landsbygdskommuner väntas den äldre gruppen visserligen inte öka lika mycket som i övriga kommuntyper, men övriga delar av befolkningen väntas istället minska.¹⁸ Det medför att landsbygdskommunernas ekonomi kommer att belastas i mycket högre grad än övriga kommuner på grund av urbaniseringen. Även bristen på arbetskraft inom vård och omsorg kommer därför att vara större i landsbygdskommuner, dels på grund av minskad befolkning i arbetsför ålder dels genom ett ökat behov av vård och omsorg när andelen av befolkningen över 80 år ökar.

Trots en lång period av urbanisering har det skapats debatt huruvida pandemin ändrar folks boendepreferenser. Många menar att boendets närhet till arbetet, ofta beläget i en stadskärna, kan komma att värderas lägre när möjligheten till

¹⁷ Arbetsförmedlingen (2020c)

¹⁸ SCB (2020)

distansarbete ökar. Så här långt finns det dock inga tydliga tecken på att bostadsprisernas utveckling exempelvis skulle vara sämre i storstadsregionerna än i övriga riket under pandemin.¹⁹ Vidare finns det argument för att det sätts större värde på bostadsytan än tidigare eftersom pandemin har medfört att vi spenderar mer tid i hemmet och att behovet att arbeta hemifrån har ökat. Detta får stöd i att bostadspriserna har ökat mer för villor än för bostadsrätter.²⁰ Sedan tidigare är hushållens förmåga att köpa bostad dessutom starkt beroende av var en person bor, där särskilt Göteborg och Stockholm sticker ut med höga boendekostnader i förhållande till invånarnas disponibla inkomster.²¹ Sammantaget skulle detta kunna tala för att urbaniseringen kan komma att minska något. Till stor del beror det sannolikt på om arbetet fortsatt kommer att ske på distans i större utsträckning än tidigare.

Det är inte heller bara i storstadsregionerna det finns efterfrågan på arbetskraft. I mer glesbefolkade områden finns det exempel där efterfrågan på arbetskraft är större än närområdets arbetskraft. I Skellefteå byggs en stor batterifabrik där det aktuella företaget väntas kunna anställa uppemot 3 000 personer till år 2025. I Kiruna och Gällivare görs det stora investeringar inom gruvindustrin vilket väntas kunna skapa tusentals nya arbetstillfällen per år under lång tid framöver. Stora investeringar och företagsetableringar skapar ytterligare arbetstillfällen via underleverantörer, ökad efterfrågan av privata tjänster som hotell och restaurang samt offentliga tjänster som skola och vård. Det medför ökade svårigheter med kompetensförsörjningen och kan spä på redan befintliga kompetensbrister, särskilt inom de offentliga tjänsterna.

3.4 Demografin medför hög efterfrågan på arbetskraft

Före pandemin rådde det stor brist på arbetskraft inom flera yrkeskategorier, både inom privat och offentlig sektor. Den generella bristen har minskat något till följd av pandemin även om det varierar mellan och inom branscher. Den väntas tillta igen i takt med att konjunkturen stärks. De demografiska förändringarna medför att bristen framförallt väntas öka inom vård och omsorg.

SKR bedömer att antalet anställda i välfärden, inklusive privata utförare, beräknas behöva öka med ca 132 000 under perioden 2019–2029. Utöver det tillkommer 336 000 pensionsavgångar under samma period om inget förändras. Det stora behovet kommer från att den stora årskullen 40-talister fyller 80 år den kommande tioårsperioden. Behovet att ta del av välfärden är betydligt större för de över 80 år än gruppen 65–79 år. Under samma period väntas antalet personer i arbetsför ålder att öka med endast 31 000 personer i genomsnitt per år och de ska då försörja hela arbetsmarknaden med arbetskraft. Det som lyfts fram av SKR som kan minska rekryteringsbehovet är att en större andel av personalen går upp till heltid och nya lösningar som leder till effektiviseringar. SKR påpekar att staten behöver underlätta vägarna till jobb inom välfärden för de som vill ställa om. Den förändrade demografin medför att det framförallt är vårdbehovet som ökar. Det är rimligt att anta att

¹⁹ Svensk Mäklarstatistik den 5 mars 2021

²⁰ Svensk Mäklarstatistik den 5 mars 2021

²¹ Swedbank Boindex kvartal 4 2020

pandemin dessutom har medfört ett än starkare rekryteringsbehov i och med den vårdskuld som har byggts upp när resurser från övrig sjukvård har fått fördelas om till att hantera effekterna av pandemin.²²

Det råder sedan tidigare brist på arbetskraft även inom pedagogiska yrken. Behovsökningen inom förskola och skola är dock förhållandevis liten då befolkningsökningen i den unga delen av befolkningen inte alls står i paritet med ökningen av den åldrande delen av befolkningen.²³

3.5 Rekommendationer

För Arbetsförmedlingens del handlar lösningen på problemen med en åldrande befolkning om att varaktigt öka sysselsättningen och ta tillvara på alla som kan och vill arbeta. Det finns flera grupper med outnyttjad potential så en stor del av lösningen är att underlätta och undanröja hinder på arbetsmarknaden för dessa grupper. Det lyckade projektet *Välkommen till framtiden* är ett exempel som medförde ökad anställning bland utrikes födda. För Arbetsförmedlingen är det av stor vikt att identifiera framgångsfaktorer i sådana exempel för att sedan kunna implementera dem i den ordinarie verksamheten. Arbetsförmedlingen kan sedan tidigare erbjuda vissa nyanlända invandrare att delta i etableringsprogrammet, som består av individuellt anpassade insatser som kombineras med ett aktivt arbetssökande. I april 2021 kommer Arbetsförmedlingen även att införa ett intensivår för nyanlända där de erbjuds en kedja av svenskastudier, utbildning och praktik med målet att få jobb inom ett år.

Efterfrågan på arbetskraft ökar inom vård och omsorg. Samtidigt som det är en möjlighet till ökad sysselsättning är det ett stort problem att kompetensförsörjningen inte kan tillgodoses av arbetskraften, varken nu eller inom en snar framtid. Pandemin medför en strukturomvandling på arbetsmarknaden med ökade digitala inslag och därmed höjda kompetenskrav som följd. Utbildning är därför viktigare än någonsin tidigare. Gymnasieexamen är den enskilt viktigaste faktorn till varaktig etablering på arbetsmarknaden. Fler arbetssökande behöver därför vägledas till reguljär utbildning för att stärka sin formella kompetens. Samverkan mellan olika politikområden liksom Arbetsförmedlingens samarbete med kommunerna är då avgörande.

Det kan konstateras att det finns utbredda förutfattade meningar om såväl äldre som utrikes födda på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen bör vara ledande i att motverka diskriminering och bryta normer, både som arbetsgivare och en aktiv aktör på arbetsmarknaden. Även politiker och arbetsmarknadens parter har ett stort ansvar i att verka för ett arbetsklimat som möjliggör arbete längre upp i åldrarna och framhäva den kompetens som många äldre besitter.

Att upplysa arbetssökande inom vilka yrken och på vilka orter det råder brist kan förbättra matchningen på arbetsmarknaden och därmed höja sysselsättningen och lindra den kompetensbrist som finns inom många branscher. Arbetsförmedlingen

²² SKR (2020)

²³ Ibid

gör regelbundet prognoser över utbud och efterfrågan på olika yrkeskategorier. Det är viktigt att slutsatserna från yrkesprognoserna når ut till såväl arbetssökande, skolelever som står inför studie- och yrkesval som till en bredare allmänhet. På Arbetsförmedlingen pågår just nu ett arbete med att samla och tillgängliggöra resultat från bland annat yrkesprognoserna på ett bättre sätt digitalt. Det handlar bland annat om utveckling av verktyget Yrkeskompassen som på ett enkelt och pedagogiskt sätt åskådliggör yrkesprognoser. Innehållet utvecklas också för den målgrupp som vill göra mer avancerade analyser bland annat genom att resultaten ska tillgängliggöras som öppna data. En central målgrupp för det arbetet är beslutsfattare som jobbar med kompetensförsörjningsfrågor. Det är också viktigt att studie- och yrkesvägledare på skolor och SFI-lärare får ta del av informationen. Här bör Arbetsförmedlingen proaktivt samverka med aktörer inom utbildningsväsendet för att nå ut med informationen på ett effektivt sätt. Det skapar förutsättningar för fler personer som i närtid kommer träda in i arbetskraften att fatta informerade beslut.

4 Arbetsmarknad och digitalisering

Historiskt har det funnits en stor oro kring automatiseringen och dess påverkan på sysselsättningen. Men för ekonomin som helhet har sysselsättningen under 2000-talet ökat parallellt med ökade investeringar i automatiserings- och digitaliseringsprocesser. Mycket tyder på att yrkesroller förändras snarare att de försvinner i spåren av automatiseringen. Det blir med andra ord viktigare att kunna hantera, förstå och utveckla digitala verktyg i det dagliga arbetet.

Sysselsättningen väntas öka de kommande tio åren trots ökade inslag av artificiell intelligens (AI) och robotteknik. Fram till år 2030 kan 300 000 nya jobb skapas.²⁴ Det vill säga, antalet arbetade timmar ökar i spåren av automatiseringen samt olika samhällstrender som åldrande befolkning, ökade inkomster, investeringar i ny teknik och uppkomst av nya yrken. Det är dock viktigt att påpeka att förutsättningen för en utveckling med växande sysselsättning är att kompetensutvecklingen utgår från de kommande och de redan existerande behoven på arbetsmarknaden tillsammans med en gynnsam samhällsutveckling. Det vill säga, att arbetskraften kompetensutvecklar sig och söker sig till bristyrken samt att samhällstrenderna, såsom inkomster och investeringar, utvecklas positivt under perioden. Värt att notera också är att denna studie utfördes innan pandemin bröt ut och tar därför inte hänsyn till dess möjliga effekter på sysselsättningen.

4.1 Automatisering och arbetsmarknadspolarisering

Under 2000-talet har det främst varit låg- och högavlönade yrken som har vuxit samtidigt som yrken i mitten av lönefördelningen minskat i antal.²⁵ Detta har resulterat i en ökad polarisering på arbetsmarknaden. Polariseringsen i Sverige är däremot inte lika stor som i många andra länder, vilket sannolikt beror på den svenska lönebildningen och kollektivavtalen.²⁶

Det finns flera faktorer som påverkat polariseringen och automatiseringen är en av dessa. Det vill säga, att rutinartade arbetsuppgifter som återfinns i mitten av lönefördelningen automatiserats.²⁷ Därtill växer arbetstillfällena för höginkomsttagare eftersom dessa individer kan ta vara på de tekniska verktygen på ett bättre sätt och därmed bli mer arbetsproduktiva.²⁸ Sysselsättningen för låginkomsttagare växer också i takt med en ökad servicesektor. Många av dessa arbetsuppgifter kan dessutom inte automatiseras i speciellt stor omfattning.²⁹

De medelavlönade yrken som främst minskat i sysselsättning de senaste årtionden i Sverige är kontorsarbete, maskin/monteringsarbete och metallarbete/reparatör.³⁰ Utvecklingen kommer sannolikt att se liknande ut de kommande tio åren. Antalet

²⁴ Arbetsförmedlingen (2020d)

²⁵ Adermon och Gustavsson (2015) samt Ahlberg (2017).

²⁶ Graetz, G. (2020).

²⁷ Goos och Manning (2007), Adermon och Gustavsson (2015) samt Ahlberg (2017).

²⁸ Autor m.fl. (2003)

²⁹ Arbetsförmedlingen (2018a)

³⁰ Heyman, Norbäck & Persson (2016)

arbetade timmar kommer främst att minska inom yrken som berör kundtjänst och administration samt maskinell tillverkning och transport. Även inom byggverksamhet och tillverkning kan arbetstimmarna minska i relativ stor omfattning som ett resultat av automatiseringen.³¹ Vissa arbetsuppgifter inom kundsupport, dataanalys, marknadsföring och administrativa uppgifter kan komma att automatiseras helt de kommande tio åren. På branschnivå bedöms sektorerna transport, handel, tillverkning samt informations- och kommunikationsteknik att komma förändras kraftigt genom automatisering.³²

4.2 Efterfrågan på tekniska kompetenser växer

Sysselsättningstillväxten är starkt relaterad till utbildning. I diskussionen om polariseringen på arbetsmarknaden är det därför viktigt att poängtera att låginkomsttagare inte nödvändigtvis är lågutbildade. Studier visar nämligen att sysselsättningen har ett mer linjärt samband till utbildning än lön. Det vill säga, att kvalifikationskraven ökat på arbetsmarknaden men att detta inte alltid reflekteras i lönefördelningen. Förklaringen kan ligga i en förändrad jobbstruktur, där tjänster på mitten av lönefördelningen inom tillverkning och distribution med låga kvalifikationskrav minskat samtidigt som lågavlönade vakanser inom vård och omsorg med relativt höga kvalifikationskrav ökat.³³

Relaterat till kvalifikationskrav finns det också ett positivt samband mellan anställdas förmågor i förhållande till lön och sysselsättningsutveckling.³⁴ Det vill säga, att antalet anställda på mitten av lönefördelningen med förhållandevis få förmågor har minskat samtidigt som låginkomsttagare med ett relativt brett register av förmågor ökat.

Under 2000-talet har antalet anställda med en hög grad av teknisk förmåga ökat mer än de med lägre grad av denna förmåga.³⁵ Efterfrågan på tekniska kompetenser har ökat både inom offentlig och privat sektor. Det är framförallt kommunerna som har drivit tillväxten av nya jobbannonser som kräver teknisk kompetens inom den offentliga sektorn mellan 2006–2019. Efterfrågan av digital kompetens har stagnerat något inom myndighetssektorn och avstannat helt inom regionsektorn från 2016. Efterfrågan är dock större inom den privata sektorn än den offentliga, men ökningstakten är däremot samstämmig mellan de två sektorerna.³⁶

Efterfrågan på tekniska kompetenser bedöms öka ytterligare till år 2030 inom alla branscher.³⁷ Framför allt kommer efterfrågan på generell digital kunskap att öka framöver. Det vill säga, de anställdas förmåga att använda den nya tekniken i det dagliga arbetet. Arbetsgivarnas behov av anställda med teknisk specialistkompetens

³¹ Arbetsförmedlingen (2020d)

³² Tillväxtanalys (2020)

³³ Tåhlin (2019)

³⁴ Hensvik och Nordström Skans (2019)

³⁵ Ibid

³⁶ Mankevich m.fl. (2020)

³⁷ Arbetsförmedlingen (2020d)

och ledarskap för digital transformation kommer också öka, men sannolikt inte i samma grad som efterfrågan på den generella digitala kunskapen.³⁸

Trots denna slutsats bedöms utbudet på utbildningar som fokuserar på generell digital kunskap vara begränsat på svenska universitet och högskolor samt yrkeshögskolor.³⁹ Detta i relation till antalet utbildningar med fokus på teknisk specialistkompetens och ledarskap för digital transformation. Således skapas en problematik eftersom arbetsmarknadens krav på kompetenser inte återspeglas i utbildningsväsendet. Därmed uppstår en situation där arbetskraften inte uppfyller arbetsgivarnas krav. Således behövs ett bättre samarbete mellan arbetsmarknad och utbildningsväsendet för att planera utbildningar som uppfyller framtidens kvalifikationer.

4.3 Automatiseringen accelererar genom pandemin

Samhällets digitalisering har påskyndats i spåren av pandemin. Detta har resulterat i att efterfrågan på vissa tjänster har förändrats, vilket har påverkat arbetsmarknaden. Till exempel har efterfrågan på hemleveranser ökat under perioden. Den snabbt växande e-handeln har under pandemin lyft försäljningen till nya nivåer.⁴⁰ Detta har fått företag och organisationer att digitalisera verksamheterna tidigare än planerat.

Även kommunikationen genom digitala kanaler har ökat drastiskt i spåren av Folkhälsomyndighetens rekommendationer gällande begränsad social interaktion. Detta leder sannolikt till att många vänjer sig vid digitala lösningar och får en snabbare acceptans för automatisering, vilket gör att digitaliseringslösningar kan implementeras i en snabbare takt.

Digitala möten inom vård och omsorg har också ökat drastiskt under pandemin. Regioners användning av egna digitala tjänster nästan tiodubblades under de första månaderna 2020.⁴¹ Det gick förhållandevis snabbt för vård och omsorg att ställa om till ett mer digitalt arbetssätt. Detta eftersom tekniken redan fanns på plats genom flera års utveckling inom e-hälsoområdet. Användandet av befintliga digitala verktyg som nationella kvalitetsregister har också ökat.⁴²

Robotiseringsinvesteringarna kan också komma öka i spåren av pandemin. Utvecklingen kommer delvis att drivas av att stora delar av näringslivets produktion minskat, vilket öppnar upp för automatiseringsinvesteringar som tidigare skjutits upp. Men också för att göra anläggningar mindre personaltäta och därmed minska närheten mellan personal.⁴³ Intresset för att minska de globala produktionskedjorna kan också öka med cirka 35 procent i spåren av automatiseringen. Denna faktor i kombination med marknadens låga räntor kan få införandet av robotar att öka med

³⁸ Tillväxtanalys (2020)

³⁹ Ibid

⁴⁰ Postnord (2020)

⁴¹ SKR (2020b)

⁴² E-hälsomyndigheten (2020)

⁴³ Öhrn (2020). DI.se

ungefär 76 procent.⁴⁴ Exempelvis bilindustrin väntas robotisera i högre grad för att undvika att produktionen läggs ner vid en eventuell framtida pandemi.⁴⁵

4.4 Gig-ekonomin växer under pandemin

I spåren av pandemin har efterfrågan på enklare jobb ökat. Till exempel har efterfrågan på antalet transportbud (cykel, moped och bil) som annonseras på Platsbanken tydligt ökat i spåren av pandemin. Digitala plattformar används ofta för att koppla samman konsumenter och arbetstagare. De digitala tjänsterna är därmed ingen arbetsgivare utan en marknadsplats som möjliggör ett smidigt och effektivt köp av en tjänst. Arbetstagarna arbetar således uppdragsbaserat.

Gig-arbetare brukar kategoriseras efter två grupper, insiders och outsiders. Outsiders är arbetstagarna av just enklare jobb såsom hemleveranser, skräphämtning och montering av möbler. Insiders däremot har en starkare position på arbetsmarknaden och väljer att gig-arbeta på grund av flexibelt arbetssätt. Exempel på insiders är konsulter av olika slag och frilansskribenter.

Gig-arbete beskrivs ofta som en bra ingång till den svenska arbetsmarknaden. Men en studie från Adermon & Hensvik (2020) visar att dessa arbetslivserfarenheter inte gynnar personer med arabisk klingande namn, till skillnad från personer med svensk klingande namn. Gig-ekonomin har också kritiserats för att arbetstagarna lever under stora osäkerheter. Detta eftersom de oftast inte har en arbetsgivare och därmed inte skyddas av institutioner som traditionellt förknippas med svensk arbetsmarknad. Exempelvis kollektivavtal, försäkringar, a-kassa och anställningsskydd. Med en växande gig-ekonomi har därmed frågor väckts gällande hur dessa arbetstagare ska kunna skyddas på den svenska arbetsmarknaden.

4.5 Rekommendationer

De digitala inslagen på arbetsmarknaden väntas öka framöver, vilket kommer innebära att yrkesroller förändras. Arbetsgivare bör därför skapa förutsättningar för livslångt lärande och kontinuerlig kompetensutveckling för sina anställda. Men det är också viktigt att individer själva tar initiativ att utbilda sig för att stärka sina positioner på framtidens arbetsmarknad. Framför allt med tanke på den rådande situationen med korttidsarbete som frigör tid för kompetensutveckling.

För arbetssökande fyller Arbetsförmedlingen en viktig funktion genom att erbjuda vägledning. För att Arbetsförmedlingen ska kunna ge en korrekt vägledning behövs kunskap om nutida och framtida bristyrken samt utbildningar som är relevanta för olika yrken. Arbetsförmedlingens yrkesprognoser beskriver efterfrågan och utbudet på arbetskraft inom olika yrken på både kort och lång sikt.⁴⁶ För att tillgängliggöra kunskap om utbildningar kan en digital plattform möjliggöra en förbättrad

⁴⁴ Marin (2021). Project Syndicate

⁴⁵ Lejland (2020). DI.se

⁴⁶ Arbetsförmedlingen (2020e).

samverkan mellan utbildning, arbete och näringsliv.⁴⁷ Det vill säga, genom att erbjuda en infrastruktur med kvalitetssäkrad och öppen information. Därtill behövs en gemensam begreppsstruktur, vilket innebär att ord som beskriver individers kunskap är detsamma inom utbildningsväsendet som på arbetsmarknaden.⁴⁸ Arbetsförmedlingen har under 2021 fått ett regleringsbrevsuppdrag att bidra till utvecklingen av en sammanhållen digital infrastruktur som stödjer ett livslångt lärande.⁴⁹

Arbetsförmedlingen har även tillsammans med Google skapat utbildningsplattformen *Digitala Jag* med kurser om digitala verktyg. Kurserna berör myndighetens vanligaste digitala tjänster inom säkerhet och integritet, kommunicera online samt söka jobb. Utbildningsplattformen är ett viktigt komplement till utbildningsväsendet, eftersom den ökar kunskapen om myndighetens tjänster och underlättar därmed arbetssökandet. Det är dock viktigt att sprida denna kunskap ännu mer, framför allt med tanke på att kontakten mellan arbetssökande och arbetsförmedlare är mer digital nu på grund av pandemin.

⁴⁷ Arbetsförmedlingen (2018b).

⁴⁸ Arbetsförmedlingen (2020f).

⁴⁹ Arbetsförmedlingens regleringsbrev för 2021

5 Arbetsmarknadspolitik

5.1 Regeringens höstbudget för 2021 dominerades helt av pandemiåtgärder

Regeringens senaste höstbudget innehöll reformer på totalt över 100 miljarder med en expansiv arbetsmarknadspolitik för att möta en arbetslöshet som de bedömer kommer bita sig fast under kommande år. För Arbetsförmedlingens del är de ökade anslagen dock temporära, myndighetens förvaltningsanslag beräknas minska med omkring 800 miljoner kronor till 2023. Av budgetpropositionen framgår att regeringen avser att återkomma om Arbetsförmedlingens långsiktiga anslagsnivå med anledning av reformeringen av myndigheten.

Regeringens prioriteringar för arbetsmarknadspolitiken 2021 utgår från en bedömning att arbetslösheten kommer att öka, att fler åtgärder behövs och att Arbetsförmedlingen bör ges förutsättningar att möta en ökande arbetslöshet. Regeringen lyfter särskilt att stödet vid matchning bör förbättras, genom ökad användning av upphandlade matchningstjänster.

Vidare poängterar regeringen vikten av utbildningsinsatser för att motverka långtidsarbetslöshet och kompetensbrist. Budgeten innehåller också förslag om mer resurser till arbetsmarknadsutbildning. Vidare avser regeringen att underlätta för arbetslösa att studera inom det reguljära utbildningsväsendet med bibehållen ersättning. Ett annat förslag är att arbetsgivare med arbetstagare i korttidsarbete ska kunna få ersättning för kompetensinsatser.

Regeringen föreslår att medel tillförs arbetsmarknadspolitiken när det gäller programinsatser samt till tillfälligt höjda ersättningsnivåer inom arbetslöshetsförsäkringen. De program som lyfts, utöver upphandlade matchningstjänster, är arbetsmarknadsutbildning och subventionerade anställningar (introduktionsjobb och extratjänster).

Utgifterna för arbetsmarknadsposter föreslås dock sedan minska successivt fram till 2023, vilket även gäller Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag. Att utgiftsområdet i sin helhet minskar så mycket drivs till stor del av att regeringen bedömer att mindre pengar kommer att behöva avsättas för bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd till följd av en gradvis minskning av arbetslösheten. Även kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser ska minska till 2023.⁵⁰

⁵⁰ Regeringens budgetproposition för 2021 UO14.

Tabell 3. Utgiftsutveckling för ett urval av utgiftsposter inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Miljoner kr.

	Utfall 2019	Budget 2020 ¹	Prognos 2020	Förslag 2021	Beräknat 2022	Beräknat 2023
Arbetsmarknad	76 023	97 661	91 613	104 753	94 706	85 470
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	7 637	7 553	7 702	7 854	7 319	6 997
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	27 067	45 687	44 416	52 883	43 942	34 705
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	9 907	10 046	7 909	11 738	10 011	9 643

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med regeringens budgetproposition.

Källa: Regeringens budgetproposition för 2021. UO14

Utöver de direkta satsningarna inom utgiftsområdet *Arbetsmarknad och arbetsliv* innehöll budgeten även en generellt expansiv finanspolitik med flera satsningar med avsikt att stimulera ekonomin och arbetsmarknaden. En sådan är en sänkning av arbetsgivaravgiften för unga⁵¹, vilken Arbetsförmedlingen avstyrkt i sitt remissvar⁵² med hänvisning till den risk för dödviktseffekter som uppstår vid generella nedsättningar av arbetsgivaravgifter. En satsning som sannolikt har större påverkan på arbetslösheten är stödet till korttidsarbete som regeringen i november beslutade att förlänga till och med juni 2021. Stödet skulle börja trappas ned i april från att staten tidigare tagit 75 procent av kostnaden till 50 procent. Men regeringen föreslog att nedtrappningen skjuts upp en månad i ljuset av risken för att en tredje våg av pandemin påverkar den ekonomiska återhämtningen. Även om en nedtrappning av stödet kan leda till att arbetslösheten stiger något finns det också risker med att behålla stödet för länge. Det kan leda till att arbetstillfällena blir kvar som även utan krisen skulle försvunnit på grund av strukturomvandlingen eller att företagen inte är produktiva. Då uppstår en risk att arbetskraft blir inlåst i sådana icke-produktiva delar av ekonomin istället för att påbörja en på sikt nödvändig omställning.⁵³

5.2 Förberedelserna för reformeringen av Arbetsförmedlingen fortsätter

Arbetet med att förbereda för reformeringen av Arbetsförmedlingen fortsätter. I 2021 års regleringsbrev för Arbetsförmedlingen har myndigheten mottagit flera uppdrag som handlar om att fortsätta att förbereda för reformeringen. Parallellt har politiska förhandlingar om den närmare inriktningen för reformen pågått mellan regeringen och dess samarbetspartier. Arbetsförmedlingen har påbörjat arbetet med att utveckla befintliga upphandlade matchningstjänster och detta arbete kommer att fortsätta. Under 2021 kommer fokus bland annat vara att utöka antalet deltagare i matchningstjänsterna. Myndigheten har också fått i uppdrag att utreda hur tjänsterna ska kunna ges till en bredare grupp av de arbetssökande, exempelvis de

⁵¹ I åldrarna 19-23 år till en kostnad av 9 miljarder per år till och med 2023.

⁵² Arbetsförmedlingen (2020g)

⁵³ Häkkinen Skans (2021)

med arbetslöshetsersättning.⁵⁴ Myndighetens utredning visar dock att det finns risker med att införa en sådan tjänst. Bland annat förekomsten av undanträngningseffekter gör att det finns en risk att insatsen inte skulle bli speciellt kostnadseffektiv.⁵⁵

Reformeringen av Arbetsförmedlingen och det nya utförandet av arbetsmarknadspolitikerna är en fråga som engagerar och väcker debatt, bland annat om kommunernas roll i det nya systemet. Enligt den statliga utredning som har analyserat förutsättningarna för kommuner att agera som utförare av arbetsmarknadspolitikerna finns inga rättsliga hinder för att de ska kunna upphandlas både inom LOU och LOV.⁵⁶ Arbetsförmedlingen delar bedömningen att myndigheten ska kunna pröva ansökningar från kommuner på samma sätt som andra ansökningar⁵⁷ vilket myndigheten också gjort efter att bland annat Karlshamns kommun inkommit med en ansökan om att bli leverantör av matchningstjänster. Frågan om huruvida det är tillåtet för kommuner att vara leverantörer utifrån kommunallagen och den kommunala kompetensen tar inte Arbetsförmedlingen ställning till, men den har lyfts för prövning till Förvaltningsrätten i Växjö, efter att en privatperson överklagat Karlshamns kommuns beslut att ansöka om att få bli leverantör.⁵⁸

5.3 Utredning och partsförhandlingar om förändring i lagen om anställningsskydd

I enlighet med januariavtalet lämnades den 1 juni 2020 den så kallade LAS-utredningen (Utredning om en moderniserad arbetsrätt) till regeringen. Samtidigt pågick förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter som delvis berörde samma områden som utredningen, dvs. turordningsreglerna i Lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS), ansvar för kompetensutveckling, kostnader vid uppsägning och balansen mellan tillsvidareanställningar och tidsbegränsade anställningar. Arbetsförmedlingen lämnade i stort sett inga synpunkter på utredningen i sitt remissvar⁵⁹ men den väckte desto större reaktioner från andra aktörer. Kritiken som framfördes av bland annat arbetstagarorganisationerna och Vänsterpartiet men även från regeringen menade att utredningen lutade till arbetsgivarsidans fördel vilket man i sin tur menar har påverkat förhandlingarna.⁶⁰

Partsförhandlingarna landade i en överenskommelse som Svenskt Näringsliv och Förhandlings- och samverkansrådet PTK skrev under men som LO ställde sig utanför. Efter fortsatta förhandlingar och vissa revideringar i avtalet anslöt sig dock de två största LO-facken, IF Metall och Kommunal till uppgörelsen som nu har ett

⁵⁴ Arbetsförmedlingens regleringsbrev för 2020 och 2021.

⁵⁵ Arbetsförmedlingen (2021)

⁵⁶ SOU 2020:41

⁵⁷ Arbetsförmedlingen (2020h)

⁵⁸ Olsson, *Professorn: "Karlshamn bryter mot kommunallagen"*, SVT, 2021-02-15

⁵⁹ Arbetsförmedlingen (2020i)

⁶⁰ Olsson, *Minister underkänner utredning om LAS*, Dagens nyheter, 2020-06-01. Sundberg, *Jonas Sjöstedt hotar fälla regeringen om nya las-förslaget blir verklighet*, Dagens nyheter, 2020-05-24.

relativt brett stöd från arbetsmarknadens parter. Regeringen har sagt att man i och med det går vidare med att lagstifta i enlighet med överenskommelsen.⁶¹

Överenskommelsen innebär bland annat att det ska bli något enklare för arbetsgivare att säga upp en anställd av personliga skäl. Även turordningsreglerna vid uppsägningar på grund av arbetsbrist luckras upp genom att fler anställda ska kunna undantas. Dagens begränsning att undantag bara kan göras av företag med upp till tio anställda tas bort. Något som arbetstagsidan drivit är att arbetsgivaren ska få ett utökat ansvar för den anställdes kompetensutveckling vilket ska bli verklighet med det nya avtalet. Arbetsgivarens finansieringsansvar för kompetensutveckling ökar också. Dessutom begränsas tiden en arbetstagare kan vara visstidsanställd innan dess arbetsgivaren måste erbjuda en tillsvidareanställning, från dagens 24 månader till 12 månader.⁶²

Överenskommelsen innebär även en avsiktsförklaring om att driva frågan om en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring där fler arbetstagare med låga eller oregelbundna inkomster ska kunna kvalificera sig. Målsättningen är att fler löntagare initialt ska få 80 procent av lönen i ersättning men att nivån gradvis ska trappas ner.⁶³

5.4 Svensk kritik mot EU-kommissionens förslag på bindande direktiv om minimilöner

EU kommissionen förbereder ett nytt direktiv om minimilöner med syftet att säkra tillräckliga lönenivåer i medlemsländerna och motverka lönedumpning. Direktivet föreslås bli bindande för medlemsstaterna och är en del av arbetet med den så kallade sociala pelaren som inleddes vid EU-toppmötet i Göteborg 2017. Förslaget ska enligt kommissionen inte medföra krav för Sverige att införa lagstadgade minimilöner eller att allmängiltigförklara kollektivavtal. Från svenskt håll finns dock en oro från såväl regeringen som arbetsmarknadens parter över att förslaget riskerar att undergräva den svenska modellen. Förslaget till direktiv innehåller inte något siffersett förslag på hur minimilönerna ska utformas men en nivå som ofta nämns är en minimilön på 60 procent av medianlönen i medlemslandet. En mycket liten andel av de anställda i Sverige idag har en så låg lön att de skulle påverkas direkt av en sådan minimilönnivå. För många länder i Syd- och Östeuropa skulle förslaget dock innebära en höjning av lägsta löner som välkomnas av fackföreningsrörelserna där, som inte är lika främmande för reglering av lönenivåer i lag. Från svenska fackföreningars sida finns istället en oro om att förslaget skulle kunna leda till sänkta svenska lönenivåer på sikt.⁶⁴

⁶¹ SVT Nyheter, *Regeringen välkomnar las-överenskommelsen*, SVT, 2020-12-04

⁶² Ändrades från 18 till 12 månader som en konsekvens av de förhandlingar som ledde till att Kommunal och IF Metall undertecknade avtalet.

⁶³ Se Lindberg, *Så ser uppgörelsen ut*, Dagens nyheter 20-10-29 samt Förhandlingsprotokoll mellan Svenskt näringsliv, PTK och LO om Huvudavtal om trygghet, omställning och anställningsskydd.

⁶⁴ Se Färnbo, *EU:s minimilön ett hot mot svenska löner*, Dagens arbete, 20-03-36, TT, *Lång EU-strid att vänta om lönepaket*, Lag & Avtal 20-10-28 samt Nordmark, *Lönebildningen är en fråga som bäst hanteras på nationell nivå*, Svenska Dagbladet, 20-12-08.

5.5 Rekommendationer

Arbetsmarknaden är kraftigt påverkad av den lågkonjunktur som följt av pandemin samtidigt som Arbetsförmedlingen ska genomgå en relativt snabb och omfattande reformering. Detta ställer mycket höga krav på myndigheten.

De ökade budgetanslag som är öronmärkta för upphandlade matchningstjänster samt ett gradvis minskande förvaltningsanslag för Arbetsförmedlingen under kommande år är successiva steg mot en reformerad arbetsmarknadspolitik. Arbetsförmedlingen ställs här inför en utmaning när myndigheten trots ett minskande förvaltningsanslag relativt snabbt förväntas öka takten i upphandling och anvisning till tjänsterna och i nästa led följa upp och kontrollera aktörerna. Myndigheten bör därför prioritera arbetet med att bygga ut och testa kvalitets- och kontrollsystem i samband med att man testar de nya matchningstjänsterna för att säkerställa tjänsternas kvalitet. Kontrollen av ersättningar till såväl individer och arbetsgivare som fristående aktörer är någonting som regeringen lyfter fram som ett viktigt utvecklingsområde i myndighetens regleringsbrev för 2021.⁶⁵ Det är också viktigt att arbetet med att utvärdera effekterna av de nya matchningstjänsterna fortsätter och att lärdomarna tas tillvara i den fortsatta reformeringen.

Årets LAS-förhandlingar och debatt har skapat mycket diskussion. Det nya avtalet och den lagstiftning som kan förväntas följa kommer enligt många bedömare ha en relativt omfattande påverkan på den svenska arbetsmarknaden. Därmed påverkas på sikt troligen även Arbetsförmedlingens arbete när myndigheten ska verka på denna arbetsmarknad. Syftet med förändringarna har varit att öka rörligheten på arbetsmarknaden genom att göra det enklare att säga upp anställda. Samtidigt ska arbetstagarens trygghet säkerställas genom en arbetslöshetsförsäkring som täcker fler samt ökad tillgång till kompetensutveckling och omställningsstöd. En ökad rörlighet skulle kunna innebära att fler kommer skriva in sig som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen under en given tidsperiod men att dessa sedan snabbare går ut i ett nytt jobb jämfört med idag. Om överenskommelsen får avsedd effekt skulle fler inskrivna också ha en ersättning från arbetslöshetsförsäkringen samt aktuell kompetens som kan nyttjas i jobbsökandet. Hur de föreslagna förändringarna de facto kommer att påverka arbetsmarknaden och arbetslösheten är än så länge för tidigt att säga. Därför bör Arbetsförmedlingen fortsätta bevaka hur frågorna kring anställningsskydd, omställning och kompetensutveckling utvecklas framöver.

⁶⁵ Arbetsförmedlingens regleringsbrev för 2021.

6 Avslutande kommentarer

Hela arbetsmarknaden står inför stora utmaningar framöver och den pågående pandemin har försvårat situationen ytterligare. Det råder alltjämt en ovisshet kring pandemins fortsatta förlopp vilket kräver en fortsatt kontinuerlig bevakning av den fortsatta utvecklingen under 2021 samt en ständig beredskap för oförutsedda händelser.

Parallellt med detta fortsätter den tekniska, demografiska och politiska utvecklingen att påverka arbetsmarknaden på både kort och lång sikt. Arbetsförmedlingen har i rollen som expertmyndighet en viktig roll i att ta fram underlag i form av bland annat prognoser över yrken och kompetenser. Det är tydligt att digitaliseringen och automatiseringen även fortsättningsvis har en stor inverkan på utvecklingen för både branscher och yrken. Av den anledningen framstår vägledning till omställning, kompetensutveckling och utbildning som centrala för att kunna möta strukturomvandlingen samt för att klara kompetensförsörjningen.

Förutsättningarna för att klara både kompetensförsörjningen och försörjningsbördan påverkas även till stor del av den demografiska utvecklingen. Här finns en stor utmaning men samtidigt även en stor potential i att höja sysselsättningsgraden inom grupper där dessa idag är låga. En åldrande befolkning och stora regionala skillnader ställer dessutom denna utmaning på sin spets.

Utöver den tekniska och demografiska utvecklingen påverkas även Arbetsförmedlingens förutsättningar i stor utsträckning av politiken. Pandemin har på kort tid tvingat fram en mycket expansiv arbetsmarknadspolitik i vilket Arbetsförmedlingen beviljats ökade anslag, som dock är av temporär karaktär. Parallellt med detta fortskrider reformeringen av myndigheten med minskade förvaltningsanslag till följd. Samtidigt förväntas Arbetsförmedlingen öka takten i upphandling och anvisning av arbets sökande till matchningstjänster hos privata aktörer samt följa upp och kontrollera dessa trots en minskad budget på området. Sammantaget kommer detta att kräva en tydlig styrning och prioritering för myndigheten den närmsta tiden.

7 Källor

Utsikter och utmaningar på arbetsmarknaden

Adermon, A. & Hensvik, L. (2020), "Gigekonomin som dörröppnare", IFAU rapport 2020:22.

Arbetsförmedlingen (2020a), "Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2020", Arbetsförmedlingen 2020.

Demografin innebär stora utmaningar

Adermon, A. & Hensvik, L. (2020), "Gigekonomin som dörröppnare", IFAU rapport 2020:22.

Arbetsförmedlingen (2020b), "Arbetsmarknadsetablering av nyanlända lågutbildade flyktingar", Arbetsförmedlingen 2020.

Arbetsförmedlingen (2020c), "Storstadsregionernas arbetsmarknad", Arbetsförmedlingen 2020.

Dancygier, R. & Vernby, K. (2018), "Etniska hierarkier och diskriminering på arbetsmarknaden", IFAU rapport 2018:21.

SCB (2019), "Sysselsättningsprognos 2018", SCB 2019.

SCB (2020), "SCB-Indikatorer augusti 2020", SCB 2020.

SKR (2020), "Möt välfärdens kompetensutmaning – rekryteringsrapport 2020", SKR 2020.

SOU 2020:69, "Äldre har aldrig varit yngre – allt fler kan och vill arbeta längre", Betänkande av Delegationen för senior arbetskraft, Statens offentliga utredningar 2020.

Arbetsmarknad och digitalisering

Adermon, A. & L. Hensvik (2020), "Gig-ekonomin som dörröppnare?". IFAU, Rapport 2020:22.

Adermon, A. och M. Gustavsson (2015), "Job Polarization and Task-Biased Technological Change: Evidence from Sweden, 1975–2005". *Scandinavian Journal of Economics*, 117(3):878–917.

Ahlberg, O. (2017), "Job Polarization and Effects of Technological Progress on the Swedish Labor Market." 2017, <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-325968>.

Arbetsförmedlingen (2018a), "Automatisering, polarisering och massarbetslöshet – vad säger forskningen?". Arbetsförmedlingen Analys 2018:7.

- Arbetsförmedlingen (2018b). "Slutrapport - Digital plattform för livslång vägledning". Diarienummer: Af-2018/0019 2596.
- Arbetsförmedlingen (2020d). "Automatiseringen på den svenska arbetsmarknaden". Arbetsförmedlingen analys 2020:5.
- Arbetsförmedlingen (2020e). "Analyser av kompetensbehov - Arbetsförmedlingens återrapporering 2020". Diarienummer: Af-2020/0011 4808.
- Arbetsförmedlingen (2020f). "Strategiskt arbetsgivararbete- Återrapporering regleringsbrev 2020". Diarienummer: Af-2020/0047 4974.
- Autor, D. H., F. Levy och R. J. Murnane (2003), "The Skill Content of Recent technological Change: An Empirical Exploration". *Quarterly Journal of Economics*, 118 (4):1279–1333.
- E-hälsomyndigheten (2020), "Årsrapport 2020 – Pandemi och e-hälsa". Återrapporering enligt E-hälsomyndighetens regleringsbrev 2020 (S2020/05629/FS). Diarienummer 2020/04446.
- Goos, M. och A. Manning (2007), "Lousy and Lovely Jobs: The Rising Polarization of Work in Britain". *Review of Economics and Statistics* 89(1):118-33.
- Graetz, G. (2020), "Technological change and the Swedish labor market". Working Paper 2020:19.
- Hensvik, L., O. Nordström Skans (2019). "Jobbpolarisering och efterfrågan på olika förmågor på framtidens arbetsmarknad". IFAU Rapport 2019:30.
- Heyman, F., P-J. Norbäck och L. Persson (2016). "Digitaliseringens dynamik – en ESO-rapport om strukturomvandlingen i svenskt näringsliv". Rapport till Expertgruppen för Studier i Offentlig Ekonomi 2016:4. Regeringskansliet: Finansdepartementet.
- Lejland, C. (2020), "Pandemin kan leda till fler robotar i bilindustrin". 22 april 2020. <https://www.di.se/bil/pandemin-kan-leda-till-fler-robotar-i-bilindustrin/>
- Mankevich, V., Magnusson, J., Svahn, F. (2020), "Den Stora Vågen: Digital Kompetens i Offentlig Sektor 2006-2019".
- Marin, D. (2021), "Will COVID Accelerate Productivity Growth?". 26 Jan 2021. <https://www.project-syndicate.org/commentary/will-covid19-accelerate-productivity-growth-by-dalia-marin-2021-01>
- Postnord (2020). "E-barometern – Q3 2020".
- SKR (2020b), "Omvärldsrapport digitalisering maj 2020". Sammanställning av händelser och tendenser jan-maj 2020.
- Tillväxtanalys (2020). "Framtidens digitala kompetensbehov – En delphiinspirerad studie". PM2020:11.

Tåhlin, M. (2019), "Polariseringsmyten – Försvinner verkligen de medelkvalificerade jobben?". Arena Idé 2019.

Öhrn, L. (2020), "Experterna om arbetsmarknaden efter krisen: "Många jobb försvinner". 28 april 2020. <https://www.di.se/nyheter/experterna-om-arbetsmarknaden-efter-krisen-manga-jobb-forsvinner/>

Arbetsmarknadspolitik

Arbetsförmedlingen (2020g), Remissyttrande: Promemorian Tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar Diarienummer: Af-2020/00512968

Arbetsförmedlingen (2020h) Remissyttrande: SOU 2020:41 "Kommuner som utförare av tjänster åt Arbetsförmedlingen – en analys av de rättsliga förutsättningarna." Diarienummer: Af-2020/0035 3609

Arbetsförmedlingen (2020i), Remissyttrande: SOU 2020:30 En moderniserad arbetsrätt, Diarienummer: Af-2020/0032 1325

Arbetsförmedlingen (2021), Återrapport: "Analysera mindre omfattande matchningstjänster", Diarienummer: Af-2021/0015 9471

Färnbo, *EU:s minimilön ett hot mot svenska löner*, Dagens arbete, 20-03-36 <https://da.se/2020/03/eu-lag-om-minimilon-hot-mot-svenska-loner/>

Häkkinen Skans (2021), "Ekonomiska kommentarer. Coronakrisen och arbetsmarknaden – effekter på kort och lång sikt", Riksbanken 2021.

Lindberg, *Så ser uppgörelsen ut*, Dagens Nyheter 20-10-29 <https://www.dn.se/ekonomi/sa-ser-uppgorelsen-ut/> samt

Nordmark, *Lönebildningen är en fråga som bäst hanteras på nationell nivå*, Svenska Dagbladet, 20-12-08. <https://www.regeringen.se/debattartiklar/2020/12/lonebildningen-ar-en-fraga-som-bast-hanteras-pa-nationell-niva/>

Olsson, *Minister underkänner utredning om LAS*, Dagens Nyheter, 2020-06-01. <https://www.dn.se/nyheter/sverige/minister-underkanner-utredning-om-las/>

Olsson, *Professorn: "Karlshamn bryter mot kommunallagen"*, SVT 2021-02-15. Professorn: "Karlshamn bryter mot kommunallagen" | SVT Nyheter

SOU 2020:41 "Kommuner som utförare av tjänster åt Arbetsförmedlingen – en analys av de rättsliga förutsättningarna"

Sundberg, *Jonas Sjöstedt hotar fälla regeringen om nya las-förslaget blir verklighet*, Dagens Nyheter, 2020-05-24. <https://www.dn.se/ekonomi/kommunal-om-nya-las-forslaget-valdsamt-angrepp-pa-medlemmar-pa-arbetsplatser/>

Svenskt näringsliv, PTK och LO Förhandlingsprotokoll om Huvudavtal om trygghet, omställning och anställningsskydd.

<https://www.ptk.se/SysSiteAssets/om-ptk/nyheter/overenskommelse-ptk-sn.pdf>

SVT Nyheter, *Regeringen välkomnar las-överenskommelsen*, SVT, 2020-12-04

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/statsministern-kommenterar-las-overenskommelsen>

TT, *Lång EU-strid att vänta om lönepaket*, Lag & Avtal 20-10-28

<https://www.lag-avtal.se/nyhetsarkiv/lang-eu-strid-att-vanta-om-lonepaket-7003941>